

АВІФАУНІСТИЧНІ ЗНАХІДКИ НА ПІВНОЧІ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ У 2018–2019 ТА 2021 рр.

О.В. Гриб

Українське товариство охорони птахів;

вул. Спортивна, 36а, с-ще Миропіль, Житомирський р-н, Житомирська обл., 13033, Україна

Ukrainian Society for the Protection of Birds;

Sportywna str., 36a, Myropil, Zhytomyr district, Zhytomyr region, 13033, Ukraine

✉ ghryb.o.v@gmail.com; **Olexandr Ghryb** <https://orcid.org/0009-0001-9087-1904>

Avifaunistic records in the north of Zhytomyr region in 2018–2019 and 2021. - O.V. Ghryb. - Avifauna of Ukraine. 11. 2025. - Data about 36 species of birds are presented. [Ukrainian].

Key words: fauna, distribution, number, migration, breeding, rare species.

Представлені дані по 36 видам птахів.

Ключові слова: фауна, поширення, чисельність, міграція, гніздування, рідкісні види.

У 2018–2019 та 2021 рр. нами було здійснено ряд виїздів на північ Житомирської області з метою загального ознайомлення з природними комплексами, зокрема, на території об'єктів природно-заповідного фонду. В даному повідомленні наводяться відомості про найбільш важливі з нашої точки зору спостереження рідкісних і маловивчених видів птахів. Всі вони за сучасним адміністративно-територіальним устроєм відносяться до Коростенського району, за старим – до Овруцького, окрім м. Коростень та околиць с. Лісівщина, які й раніше відносилися до Коростенського району. Актуальність наведених даних полягає в тому, що більшість із них стосуються прикордонної території, на якій на даний час проведення повноцінних орнітологічних спостережень є неможливим.

***

Великий баклан (*Phalacrocorax carbo*). 14.04.2018 р. одного птаха спостерігали на водоймі в заказнику «Дідове озеро».

Чорний лелека (*Ciconia nigra*). 14.04.2018 р. знайдено нежиле гніздо серед скельнодубового лісу на схід від с. Червонка в межах пам'ятки природи «Корніїв» (Кованське лісництво, кв. 37). Воно було розташоване на дубі (*Quercus* sp.) на розгалуженні бічної гілки на відстані від головного стовбура. 2.04.2019 р. поодинокий птах пролітав над лісом західніше с. Дуби (Тхоринське лісництво, кв. 63).

Широконоска (*Anas clypeata*). 14.04.2018 р. спостерігали 4 ос. (2 самці та 2 самки) на водоймі в заказнику «Дідове озеро». 15.04.2018 р. на ставку в с. Можари трималися також 4 ос. (3 самці та самка).

Червоноголова чернь (*Aythya ferina*). 12.05.2021 р. на Грибовому озері південніше с. Селезівка зареєстрували 5 ос. (4 самці та самка).

Чубата чернь (*A. fuligula*). 17.05.2018 р. пару птахів спостерігали на Грибовому озері південніше с. Селезівка.

Гоголь (*Bucephala clangula*). 14.04.2018 р. поодинокий самець тримався на водоймі в заказнику «Дідове озеро».

Скопа (*Pandion haliaetus*). 21.10.2018 р. поодинокий птах пролітав у районі затопленого кар'єру південніше с. Лісівщина.

Чорний шуліка (*Milvus migrans*). 15.04.2018 р. один птах пролетів у східному напрямку північніше м. Коростень.

Польовий лунь (*Circus cyaneus*). 20.10.2018 р. самець пролетів у південному напрямку над лісом південно-західніше с. Кованка (Кованське лісництво, кв. 24). 16.10.2021 р. самка пролетіла на південний захід над с. Бігунь.

Великий підсоколик (*Falco subbuteo*). 17.05.2018 р. один птах тримався скраю соснового лісу біля вирубки східніше с. Селезівка (Бігунське лісництво, кв. 71).

Звичайний боривітер (*F. tinnunculus*). 12.05.2021 р. один птах полював біля водойми в заказнику «Дідове озеро».

Тетерук (*Lyrurus tetricus*). 14.04.2018 р. на болоті в заказнику «Дідове озеро» чули токування самців і візуально спостерігали самку, яка деякий час сиділа на верхівці невеликої сосни (*Pinus sylvestris*). Коли ми покидали цю територію о 10³⁰, токування ще продовжувалося. 20.10.2018 р. в тому ж місці сполохали самця на ділянці сфагнового болота, частково зарослого молодими соснами. 12.05.2021 р. спостерігали самця, що сидів серед болота на верхівці невеликої сосни в західній частині заказника. Згодом відмітили ще 2 самців, які поодиночки пролетіли над болотом у західному напрямку в бік заказника «Плотниця». 15.10.2021 р. чули токування самця на острівці, порослому очеретом (*Phragmites australis*), серед ставу в лісі західніше с. Переброди.

Глухар (*Tetrao urogallus*). 17.05.2018 р. самця сполохали на вузькій ділянці соснового лісу з густим підліском серед відкритої заболоченої території в заплаві р. Зимуха південніше с. Селезівка (Сирницьке лісництво, кв. 27). 2.04.2019 р. вдалося побачити пару птахів, які стояли на просіці в сосновому лісі західніше с. Дуби (Тхоринське лісництво, між кв. 48 і 55). Попри те, що до них була відстань близько 150 м, глухарі майже одразу злетіли. В цей же день самця сполохали в сосновому лісі біля лісової дороги на північний захід від того ж населеного пункту (Сирницьке лісництво, кв. 25).

Рябчик (*Tetrastes bonasia*). 14.04.2018 р. вздовж дороги від с. Кованка до Дідового озера на ділянках молодих соснових лісів у межах заказника «Словечанський кряж» (Кованське лісництво, кв. 3–5) зареєстрували 2 та 1 ос. відповідно. 2.04.2019 р. в лісі між селами Бігунь і Дуби рябчиків реєстрували 7 разів: молодий сосновий загущений ліс біля р. Бігунь (Тхоринське лісництво, кв. 82) – 1 ос. за голосом; молодий сосновий ліс із густим підліском (те ж лісництво, кв. 63) – самець візуально; скраю захищеного соснового лісу біля вирубки (те ж лісництво, кв. 71) – 2 ос. візуально; скраю захищеної ділянки у пристигаючому сосновому лісі (те ж лісництво, кв. 87) – 2 ос. візуально; на межі березового та соснового молодого лісу (те ж лісництво, кв. 70) – 2 ос. візуально; молодий березовий ліс (те ж лісництво, кв. 70) – 1 ос. за голосом; молодий сосновий загущений ліс (Сирницьке лісництво, кв. 33) – 1 ос. візуально. Наступного дня наш маршрут проходив переважно по території між селами Городець та Усове, де переважали листяні ліси. Рябчики тут траплялися рідше. Всього їх зареєстрували 3 рази: густий березовий молодняк (Городецьке лісництво, кв. 49) – 1 ос. за голосом; такий самий біотоп (те ж лісництво, на просіці між кварталами 41 і 46) – 1 ос. за голосом; грабово-березовий ліс (те ж лісництво, кв. 39) – 2 ос. візуально. Всі три реєстрації відносяться до заказника «Словечанський кряж». Також цього дня 2 ос. спостерігали в заболоченому молодому сосняку між селами Кованка та Бігунь (Тхоринське лісництво, кв. 94).

Сірий журавель (*Grus grus*). 14.04.2018 р. на болоті в заказнику «Дідове озеро» зареєстрували 2 пари. 17.05.2018 р. чули голос одного журавля та

бачили ще одного серед відкритої заболоченої території в заплаві р. Зимуха південніше с. Селезівка (Сирницьке лісництво, кв. 27 і 36). 12.05.2021 р. на болоті в заказнику «Дідове озеро» голоси журавлів чули в західній і східній частинах даної території. В цей же день двоє птахів пролетіли на південний захід над Грибовим озером південніше с. Селезівка.

Великий коловодник (*Tringa nebularia*). 14.04.2018 р. на болоті в заказнику «Дідове озеро» токували щонайменше 3 ос.

Бекас (*Gallinago gallinago*). 14.04.2018 р. на болоті в заказнику «Дідове озеро» зареєстровано близько 15 ос., які активно токували (фото 1).

Вальдшнеп (*Scolopax rusticola*). 17.05.2018 р. знайшли дорослого птаха з пташеням у заболоченому лісі південніше с. Селезівка (Сирницьке лісництво, кв. 28 чи 29) (фото 2).

Сивий мартин (*Larus canus*). 15.04.2018 р. на затопленому кар'єрі південніше с. Лісівщина спостерігали 2 ос.

Голуб-синяк (*Columba oenas*). 17.05.2018 р. чули токування одного птаха в сосновому лісі на схід від с. Селезівка (Бігунське лісництво, кв. 64). 2.04.2019 р. в соснових лісах південніше с. Дуби чули двох та одного птаха

(Тхоринське лісництво, кв. 82 та 73). В цей же день один птах токував у сосновому лісі на північний захід від цього населеного пункту (Сирницьке лісництво, кв. 24). Також чули токування на узліссі та бачили двох птахів поряд на городах біля с. Бігунь. 12.05.2021 р. трьох синяків спостерігали в сосновому лісі західніше с. Кованка в межах заказника «Словечанський кряж» (Кованське лісництво, кв. 3). 13.05.2021 р. в соснових лісах південніше та західніше с. Дуби тричі реєстрували

Фото 1. Бекас у заказнику «Дідове озеро». 14.04.2018 р.

Тут і далі фото автора.

Photo 1. A Common Snipe.

Фото 2. Пташеня вальдшнепа. Сирницьке лісництво. 17.05.2018 р.

Photo 2. A fledgling of the Eurasian Woodcock.

голоси токуючих птахів і двох синяків бачили (Тхоринське лісництво, кв. 63, 71, 74 та 62 відповідно).

Сичик-горобець (*Glaucidium passerinum*). Завдяки програванню фонограми із записом голосу вдалося виявити двічі: 2.04.2019 р. – на ділянці березово-соснового лісу з поодинокими дубами північніше с. Бігунь (Тхоринське лісництво, кв. 82); 13.05.2021 р. – в березово-сосновому лісі на північний захід від с. Дуби (те ж лісництво, кв. 40).

Середній строкатий дятел (*Dendrocoptes medius*). 3.04.2019 р. двох птахів зареєстрували у грабовому лісі з домішкою осики (*Populus tremula*) та берези (*Betula* sp.) в межах заказника «Словечанський кряж» західніше с. Городець (Городецьке лісництво, кв. 13).

Білоспинний дятел (*Dendrocopos leucotos*). 14.04.2018 р. спостерігали самця в лісі західніше с. Червонка в межах заказника «Словечанський кряж» (Кованське лісництво, кв. 35). 2.04.2019 р. самець зареєстрований скраю березово-соснового лісу з сухостоєм біля вирубки північніше с. Бігунь (Тхоринське лісництво, кв. 96). 12.05.2021 р. цей дятел відмічений у дубово-березово-сосновому лісі на північний захід від с. Кованка в межах заказника «Словечанський кряж» (Кованське лісництво, кв. 3). В цей же день один птах тримався на поодиноких старих дубах на березі ставка біля вирубки західніше с. Бігунь (Сирницьке лісництво, кв. 95). Наступного дня цього дятла спостерігали неподалік у всихаючому сосновому лісі (те ж лісництво, кв. 96).

Берегова ластівка (*Riparia riparia*). 12.05.2021 р. поодинокий птах літав над водоймою в заказнику «Дідове озеро».

Чубатий жайворонок (*Galerida cristata*). 2.04.2019 р. одного птаха спостерігали на пустищі біля господарського двору на північній окраїні с. Бігунь.

Лучний шеврик (*Anthus pratensis*). 14.04.2018 р. та 12.05.2021 р. цього шеврика реєстрували на сфагновому болоті в заказнику «Дідове озеро», в тому числі на ділянках із поодинокими невеликими деревами. Варто відмітити, що в даному місці перетнулися гніздові біотопи лучного та лісового шевриків (*A. trivialis*), але останній вид переважав у чисельності.

Жовтоголова плиска (*Motacilla citreola*). 14.04.2018 р. на сфагновому болоті в заказнику «Дідове озеро» зареєстрували 2–3 самців, а 12.05.2021 р. – щонайменше 5. Враховуючи те, що була обстежена не вся ділянка даного біотопу, можна припустити гніздування в цьому місці до 20 пар жовтоголових плисок.

Сірий сорокопуд (*Lanius excubitor*). 12.05.2021 р. одного птаха спостерігали в лісо-болотяному масиві, який вигорів у попередньому році, в урочищі Хилятин на північний захід від с. Кованка.

Омелюх (*Bombycilla garrulus*). 21.10.2018 р. зграйка із 12 ос. зупинилася на ялині (*Picea abies*) у центрі с. Бігунь. 3.04.2019 р. зграю із приблизно 150 ос. спостерігали в с. Городець. Варто зауважити, що взимку 2018–2019 рр. омелюхи на півдні Житомирської області нами були відмічені лише двічі в кількості 1 та 5 ос. (Гриб, 2023).

Рябогруда кропив'янка (*Curruca nisoria*). 12.05.2021 р. самець співав у лісо-болотяному масиві, який вигорів у попередньому році, в урочищі Хилятин на північний захід від с. Кованка на межі заказника «Словечанський кряж» (Кованське лісництво, кв. 1).

Червоначуба золотомушка (*Regulus ignicapillus*). 3.04.2019 р. співаючий самець відмічений на ділянці грабово-осиково-березового лісу з поодинокими ялинами на південний захід від с. Городець у межах заказника «Словечанський кряж» (Городецьке лісництво, кв. 45).

Мала мухоловка (*Ficedula parva*). 13.05.2021 р. самець співав на ділянці грабово-дубового лісу північніше с. Бігунь біля однойменної річки.

Лучна трав'янка (*Saxicola rubetra*). 12.05.2021 р. на сфагновому болоті в заказнику «Дідове озеро» спостерігали щонайменше 5 ос.

Звичайна горихвістка (*Phoenicurus phoenicurus*). Чисельність цього виду значно вища на півночі області, ніж на півдні її. Спостерігається в соснових лісах, найчастіше на узліссях чи біля вирубок. 17.05.2018 р. в лісах на схід та південь від с. Селезівка виявили щонайменше 9 співаючих самців. 12.05.2021 р. спів самця зареєстрували на узліссі соснового лісу західніше с. Бігунь (Сирницьке лісництво, кв. 95). Наступного дня в соснових лісах у цьому ж районі між селами Бігунь, Дуби та Сирниця знайшли 7 самців.

Вусата синиця (*Panurus biarmicus*). 20.10.2018 р. пролітаючих птахів чули в районі дамби в заказнику «Дідове озеро», вони полетіли далі по річкової долині в північному напрямку.

Очеретяна вівсянка (*Emberiza schoeniclus*). 12.05.2021 р. на ділянках боліт із очеретом у заказнику «Дідове озеро» зареєстровано мінімум двох самців.

Подяки

Автор висловлює вдячність С.М. Жилі за сприяння у проведенні спостережень в околицях Поліського природного заповідника 17.05.2018 р.

ЛІТЕРАТУРА

Гриб О.В. (2023): Зимові фауна й населення птахів південно-західної частини Житомирської області та прилеглих територій. - Беркут. 32 (1-2): 53-63.